

Παγκόσμια ιστορική αναδρομή της φροντίδας μητρότητας

World Chronology of maternity care

Author: Μιχαήλ Χατζηγεωργίου Ελένη

RN,SM, BSC (Hons), MSc, PhD Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, Μαιευτική Εκπαίδευση Σχολή Επιστημών Υγείας, Τμήμα Νοσηλευτικής, Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Περίληψη

Εισαγωγή: Ο εντοπισμός στοιχείων σχετικά με την ιστορική αναδρομή της φροντίδας μητρότητας είναι μια πρόκληση διότι αναμένεται να εντοπιστούν και να συγκριθούν ιστορικά στοιχεία για τα δυο βασικά επαγγέλματα που προσφέρουν αυτή την φροντίδα, το πάγγελμα της μαίας και του μαιευτήρα.

Σκοπός: Να διερευνήσει την ιστορική εξέλιξη των επαγγελματιών της/του μαίας/ μαιευτή και του μαιευτήρα. Υλικό Μέθοδος: Η μελέτη αποτελεί μια βιβλιογραφική ανασκόπηση της ιστορικής αναδρομής της φροντίδας μητρότητας. Η αναζήτηση πληροφοριών πραγματοποιήθηκε με την βοήθεια κυβερνητικών εκθέσεων, βιβλίων ιστορίας και αναζήτηση άρθρων από τις ιστοσελίδες MEDLINE και CINAHL.

Αποτελέσματα: Μέσα από την περιγραφή της ιστορικής αναδρομής γίνεται έκδηλο ότι οι μαίες στις περισσότερες χώρες και στην Κύπρο δεν είχαν συνεχιζόμενη, ακαδημαϊκή και οργανωμένη εκπαίδευση. Ως εκ τούτου, σε μερικές χώρες αφενός δημιουργήθηκε μεγάλη έλλειψη προσοντούχων μαιών και αφετέρου το μαιευτικό επάγγελμα δεν έχει την δέουσα επιστημονική και κοινωνική αναγνώριση. Αντίθετα, οι μαιευτήρες κατόρθωσαν με την ακαδημαϊκή τους εκπαίδευση να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των γυναικών και του κοινωνικού συνόλου.

Συμπέρασμα: Η εκπαίδευση αποτελεί βασικό πυλώνα για την εξέλιξη, πορεία και αναγνώριση ενός επαγγέλματος. Η ένταξη της Μαιευτικής επιστήμης σε Πανεπιστήμιο θα συμβάλει στην επιστημονική και κοινωνική καταξίωση του μαιευτικού επαγγέλματος και θα βελτιώσει την παρεχόμενη φροντίδα.

Λέξεις κλειδιά: history, midwives, obstetricians, midwifery care, obstetric care, childbirth, pregnancy.

Abstract

Introduction: Detecting data on the historical background of maternity care is a challenge because this detection is expected to identify and compare historical data for the two main professions that offer such care namely the profession of midwife and obstetrician.

Purpose: To explore the historical development of midwives and obstetricians.

Material Method: The study is a literature review of the historical retrospection of maternity care. The collection of has been carried out with the help of government reports, books, history and articles from MEDLINE and CINAHL.

Findings: Through the examination of the historical retrospection it becomes evident that midwives in most countries and Cyprus do not have continuous, academic education. It is found that midwifery education in some countries is periodical and not academic. Therefore, it is documented that there has been a serious shortage of qualified midwives and in some countries the midwifery profession receives no professional and social recognition. On the other hand obstetricians succeeded in their academic education to gain women and society trust.

Conclusion: Education is a key pillar for the development, progress and recognition of a profession. The inclusion of Midwifery science at a university level will contribute to the scientific and social recognition of the midwifery profession and will improve maternity care provided.

Key words: history, midwives, obstetricians, midwifery care, obstetric care, childbirth, pregnancy.

Εισαγωγή

Η φροντίδα της μητρότητας, έχει σχέση με την ανθρώπινη ζωή και ανάγεται από την αρχαιότητα (Rook, 2005). Ο εντοπισμός στοιχείων σχετικά με την ιστορική αναδρομή της φροντίδας μητρότητας ήταν μια επίπονη διαδικασία. Ο βασικότερος λόγος ήταν ότι δεν εντοπίστηκαν πολλές δημοσιευμένες μελέτες για την ιστορική εξέλιξη των δυο βασικών επαγγελμάτων που προσφέρουν αυτή την φροντίδα, το επάγγελμα της μαίας/μαιευτή και του μαιευτήρα. Στη Κύπρο αν και υπάρχουν αρχαιολογικά ευρήματα που καταδεικνύουν ότι το επάγγελμα της Μαίας υπήρχε από την αρχαιότητα δεν εντοπίστηκε κανένα ειδικό σύγγραμμα που να πραγματεύεται την ιστορική αναδρομή της φροντίδας μητρότητας.

Το συγκεκριμένο άρθρο έχει συγκεντρώσει πληροφορίες από βιβλία ιστορίας, κυβερνητικές εκθέσεις και ερευνητικά άρθρα από τις ιστοσελίδες MEDLINE, CINAHL. Βασικό σκοπό έχει να διερευνήσει την ιστορική εξέλιξη των επαγγελμάτων, της μαίας / του μαιευτή και του μαι

ευτήρα. Στοχεύει να βοηθήσει, τους συγκεκριμένους επαγγελματίες να κατανοήσουν την ιστορία του επαγγέλματος τους και να αντλήσουν από αυτή διδάγματα για εξέλιξη και βελτίωση της παρεχόμενης φροντίδας μητρότητας. Η ιστορική αναδρομή αρχίζει με μια συνοπτική παρουσίαση της φροντίδας μητρότητας κατά την αρχαιότητα, συνεχίζει με την φροντίδα μητρότητας στο Μεσαίωνα, Αναγέννηση και τους νεότερους χρόνους. Το άρθρο ολοκληρώνεται με την περιγραφή της εκπαίδευσης των μαιών και των μαιευτήρων και την ιστορία της φροντίδας μητρότητας στη Κύπρο.

Η φροντίδα της μητρότητας κατά την αρχαιότητα.

Η εγκυμοσύνη, ο τοκετός και άλλες φυσιολογικές λειτουργίες, είχαν απασχολήσει ιδιαίτερα τον πρωτόγονο άνθρωπο διότι είχε να αντιμετωπίσει ζωτικά προβλήματα επιβίωσης (Reid, 2004). Η φροντίδα της γυναίκας και του νεογνού ήταν πολύ σημαντική στην έκβαση του τοκετού και αυτό συντέλεσε να δημιουργηθεί στους περισσότερους

αρχαίους λαούς η γυναίκα συμπαραστάτης του τοκετού, η μαία. Παγκόσμια η μαία αναφέρεται ότι ήταν υπεύθυνη για τη φροντίδα της γυναίκας στην εγκυμοσύνη, τον τοκετό και την περίοδο της λοχείας (Tew, 2000). Η Μαιευτική όμως κατά την αρχαιότητα δεν ήταν επιστήμη, ήταν απλή μαιευση, δηλαδή βοήθεια προς τη γυναίκα να γεννήσει και προσφερόταν κατά κανόνα από μία μεγαλύτερη σε ηλικία γυναίκα με εμπειρία τοκετού (Ridgway, 2002).

Η Ελληνική μυθολογία είναι η πλουσιότερη ιστορία σε αναφορές για τη φροντίδα μητρότητας και ειδικά για τη μαία. Η μαία είχε σημαντικό ρόλο στη κοινωνία της αρχαίας Ελλάδας και αυτό τεκμηριώνεται από τις περιγραφές αρχαίων συγγραμμάτων όπως: « Η μαία ηγαπήθη εξαιρετικώς υπό του Διός, διότι ανέλαβε να θρέψει τον υιόν αυτού τον Αρκάδα, τον οποίο ουτός της ενεπιστεύθη μετά τον θάνατον της μητρός του της Καλλίστης». Περιγράφεται επίσης ότι η μαία ήταν η μεγαλύτερη και ομορφότερη κόρη από τις Πλειάδες που ήταν οι επτά κόρες του Ατλαντα και της Πλειώνης (Λυκερίδου, 2011).

Η λέξη μαία φαίνεται ότι είναι παράγωγο του αιολικού ή και του δωρικού μα, που προήλθε από αποκοπή της λέξης μα-τηρ=μήτηρ (μα-γη = μητέρα γη). Η ειδική γυναίκα που ξεγεννάει τη γυναίκα, μαία= μαμμή. Την παρουσία της μαίας ως ατόμου με συγκεκριμένες δραστηριότητες μαρτυρούν διάφορες ονομασίες με τις οποίες φερόταν όπως Μαιεύτρια (Σοφοκλή, Απ 99) και ομφαλοτόμος αυτή που κόβει τον ομφάλιο ρόλο (Μανδηλάρης, 1992).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους μύθους γύρω από το τοκετό παρουσιάζει ο μύθος της Ελενθώ. Η Ελενθώ ήταν η θεά της γέννησης και των πόνων του τοκετού και το όνομα της προέρχεται από την ικετευτική κραυγή των επιτόκων «Ελθέ» με την οποία καλούσαν τη θεά σε βοήθεια (Μώρος, 2010). Οι γυναίκες αυτή την περίοδο γεννούσαν στο σπίτι τους, σε καθιστή θέση και για το σκοπό αυτό υπήρχε ειδικό κάθισμα με οπή στο κάτω μέρος, από την οποία οι μαίες εκτελούσαν τον τοκετό και ονομάζονταν «ιάτραινες» και «ομφαλοτόμοι». Η πρακτική άσκηση των μαίων βασιζόταν στις προλήψεις και εμπειρίες τις οποίες αποκτούσαν με την επαφή τους με άλλες μαίες. Η Μαιευτική αναφέρεται ότι αν και ήταν εμπειρικό επάγγελμα, είχε πολύ σημαντική κοινωνική αποδοχή, επέφερε υψηλή χρηματική αμοιβή και είχε ασκηθεί από γυναίκες ώριμης συνήθως ηλικίας, στις οποίες απαγορευόταν να ασκούν άλλη εργασία (Μουτζαλή, 2003).

Με την εμφάνιση του Ιπποκράτη (460-360 Π.Χ), τα δεδομένα για τη Μαιευτική άλλαξαν ριζικά. Δόθηκε οριστικό τέλος στην εποχή της μαγείας και των προλήψεων, επινόησε νέες μεθόδους για βοήθεια στο τοκετό, όπως τη μέθοδο του μετασχηματισμού του εμβρύου, την εμβρυουλκία και τον εξελκυσμό. Ο Ιπποκράτης είχε ασχοληθεί με την συγγραφή αρκετών συγγραμμάτων και μεταξύ άλλων είχε αναφερθεί στην επιλόχεια λοίμωξη και στις μαίες. Η επιλόχεια λοίμωξη, πρωτοπαρουσιάστηκε στις οργανωμένες κοινωνίες και περιγράφεται για πρώτη φορά από τον Ιπποκράτη. Οι Μαίες σύμφωνα με τα Απάντα του Ιπποκράτη, διακρίνονταν όχι μόνο για την εμπειρία τους αλλά για την φιλοσοφική τους

κατάρτιση και μόρφωση (Μανδηλάρης, 1992). Οι μαίες ήταν υπεύθυνες να εξετάσουν τις γυναίκες για γυναικολογικά προβλήματα και οι γιατροί βασίζονταν στα ευρήματα των μαίων. Οι Ιπποκρατικοί ιατροί, δεν εξέταζαν οι ίδιοι τις έγκυες γυναίκες, αλλά άφηναν το ρόλο αυτό, όπως και το φυσιολογικό τοκετό στις Μαίες.

Στα επόμενα χρόνια αναφέρεται ότι η μορφή που κυριαρχεί σχετικά με τη φροντίδα μητρότητας ήταν ο Αριστοτέλης, ο οποίος ασχολήθηκε εκτεταμένα με την εγκυμοσύνη, τον τοκετό και τη λοχεία. Στη συνέχεια ο Σωρανός (98-138μ.Χ), ο οποίος θεωρείται πατέρας της Μαιευτικής και Γυναικολογίας δημοσίευσε για πρώτη φορά σύγγραμμα σχετικό με τα καθήκοντα που θα έπρεπε να εκτελεί η Μαία (Μώρος, 2010). Ο Σωρανός ο Εφέσιος (98-138 μ.Χ.), που δίκαια θεωρείται ο πατέρας της Μαιευτικής, στο τετράτομο σύγγραμμά του "Περί γυναικείων παθών" στο πρώτο του βιβλίο "Περί της Μαίας" τα κεφάλαια I και II αναφέρονται στο "Τις εστίν επιτήδειος προς το γενέσθαι μαία και τις αρίστη μαία". Στο δεύτερο βιβλίο αναφέρεται αναλυτικά στα μετά τον τοκετό και στην περιποίηση του νεογέννητου "Απότεξις - Υγιεινή και νόσοι του βρέφους". Χαρακτηριστικά στο κεφάλαιο XI. περί τροφής γράφει, ότι η διατροφή του νεογέννητου τις δύο πρώτες ημέρες μετά τον τοκετό πρέπει να είναι μελόνηρο, αφού το νερό είχε βραστεί πρώτα. Στο τέταρτο βιβλίο "Περί των υπαγομένων χειρουργίας και φαρμακίας παθών" στα κεφάλαια I, II και III περιγράφει τη θεραπευτική αντιμετώπιση της δυστοκίας. «Περί δυστοκίας. Πως θεραπεύομεν δυστοκίαν κοινώτερον και επιμέλεια δυστοκίας. Περί εμβρυουλκίας και εμβυσοτομίας» (Λυκερίδου, 2011).

Ο Όμηρος αναφέρει τις μαίες, ως έφορους του τοκετού και της απελευθέρωσης της εγκύου και προστάτιδες των επιτόκων (Μουτζαλή, 2003). Κατά την ελληνική αρχαιότητα είναι γνωστές δυο επώνυμες μαίες, η Φαινάρη και η Αγνοδίκη. Η Φαινάρη ήταν η μητέρα του Σωκράτη από την οποία απέκτησε και αρκετές γνώσεις για την μαιευτική τέχνη. Η Αγνοδίκη ήταν μαία και γιατρός. Η Αγνοδίκη ήταν Αθηναία και επειδή απαγορευόταν στις γυναίκες να εργάζονται ως ιατροί ντυνόταν ως άντρας. Η οικειότητα που είχε με τις γυναίκες είχε ως αποτέλεσμα μερικοί συνάδελφοί της να την κατηγορήσουν ότι τις διέφθειρε και για το λόγο αυτό αναγκάστηκε να αποκαλύψει την ταυτότητα της. Για την κατηγορία αυτή αθώθηκε από τον Άρειο Πάγο και καταργήθηκε η απαγόρευση της άσκησης της Μαιευτικής από τις γυναίκες (Λυκερίδου, 2011).

Στην αρχαία Αίγυπτο η μαία αναφέρεται ότι εμφανιζόταν σε πολλές μορφές. Στα χαμηλά κοινωνικά στρώματα η μαία ήταν μια φίλη, η γειτόνισσα ή ένα μέλος της οικογένειας που είχε πείρα σε τοκετούς ή είχε γεννήσει η ίδια. Στα ψηλότερα κοινωνικά στρώματα η μαία ήταν η υπηρέτρια ή η νοσηλεύτρια που ζούσε μέσα στο σπίτι. Οι μαίες δεν είχαν ιδιαίτερη μόρφωση, απλά μάθαιναν από τα μέλη της οικογένειας τους ή φίλους τους οι οποίοι τους μετέδιδαν τις δικές τους γνώσεις από τις εμπειρίες και τις πρακτικές τους (Ρούσου, 1993). Πέραν των πρακτικών καθηκόντων των μαίων στην Αίγυπτο, συμπεριλαμβανόταν

η ηθική υποστήριξη προς την γυναίκα, η ενθάρρυνση, η θρησκευτική καθοδήγηση και η προστασία των γυναικών κατά την διάρκεια της ζωής τους. Οι μαίες επικεντρώνονταν, σε θέματα γονιμότητας, αναπαραγωγής, αντισύλληψης, εγκυμοσύνης, τοκετού και αποβολών. Ο τοκετός, συνήθως γινόταν στα σπίτια των γυναικών ή σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους που ήταν διακοσμημένοι με πάπυρους και κληματαριές. Την εποχή των Πτολεμαίων, οι γυναίκες που ανήκαν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα γεννούσαν σε ειδικά σπίτια για τοκετούς που ήταν δίπλα από τους ναούς τους. Κοντά στους ναούς των Αιγυπτίων, υπήρχαν ιατρεία και απομονωτήρια για τις λεχώνες και ειδικοί χώροι για τα νεογνά και τα βρέφη. Αναφέρεται επίσης ότι στην Αίγυπτο είχαν δημιουργηθεί σχολές μαίων και ότι η θεά Ισιδα ήταν προστάτιδα της γυναίκας στο τοκετό (Λυκερίδου, 2011).

Οι Μεσοποτάμιοι χρησιμοποιούσαν μαίες κατά τους τοκετούς αλλά πίστευαν ότι εγκυμοσύνη και η έκβαση του τοκετού επηρεάζονταν από τις κινήσεις των άστρων. Οι Εβραίοι χρησιμοποιούσαν μαίες και είναι γνωστά τα ονόματα της Σαπφώρας και της Φουά (Παλαιά Διαθήκη, Εξοδος α 15-21). Στην Παλαιά Διαθήκη, περιγράφεται ότι στον τοκετό της Ραχήλ και της Θαμάρ παραστάθηκε μαία. Με την εξάπλωση του χριστιανισμού, οι γυναίκες ζητούσαν βοήθεια από την Παναγία την Ελευθερώτρια. Στο πρωτευαγγέλιου Ιακώβου, αναφέρεται ότι κατά τη γέννηση του Ιησού παρευρίσκονταν δυο μαίες, από τις οποίες η μία λεγόταν Σαλώμη. Στη Βυζαντινή χριστιανική περίοδο παρατηρείται ανάπτυξη των συστημάτων φροντίδας πάνω στη βάση της χριστιανικής θεωρίας (Ρούσου, 1993). Οι γυναίκες εξισώνονται με τους άντρες και ο Μέγας Κωνσταντίνος, το 321μ.χ. είχε νομοθετήσει τα «Ελευθέρια επαγγέλματα». Τα Ελευθέρια επαγγέλματα ήταν οι δάσκαλοι, οι δικηγόροι, οι γιατροί και οι μαίες. Οι μαίες ασχολούνται με το φυσιολογικό τοκετό και ο ρόλος του Μαιευτήρα αυτή την περίοδο εντοπίζεται να χειρίζεται μόνο παθολογικές καταστάσεις κατά την εγκυμοσύνη και τον τοκετό (Ρηγάτος, 2006).

Η φροντίδα μητρότητας κατά το Μεσαίωνα και την Αναγέννηση

Κατά τον Μεσαίωνα, σε όλη την Ευρώπη επικρατούν προκαταλήψεις για την εγκυμοσύνη, τον τοκετό, και τη λοχεία. Οι μαίες ήταν υπεύθυνες να φροντίζουν την έγκυο, την επίτοκο και τη λεχωίδα, αλλά με πενιχρά μέσα. Επιπρόσθετα, οι μαίες δεν είχαν την απαιτούμενη εκπαίδευση και δεν είχαν εντοπίσει τρόπους να διορθώσουν τις συνθήκες τοκετού. Έτσι, οι γυναίκες δεν είχαν την κατάλληλη φροντίδα με συνεπακόλουθο την δραματική αύξηση της περιγεννητικής και μητρικής θνησιμότητας (Rooks, 1990). Σχετικά με την εκπαίδευση των Μαιών αντίθετη καταγράφεται η άποψη του Γαληνού που αναφέρει ότι υπήρχαν μαίες που είχαν γνώσεις ιατρικής. Ενδιαφέρουσα είναι η ύπαρξη των «Matrones Jurdes» στην εποχή του Avicena (979-1037), οι οποίες ήταν μαίες και είχαν την ευθύνη να εξετάζουν τις γυναίκες που είχαν δεχθεί βιασμό (Massey, 2005).

Κατά την περίοδο της Αναγέννησης οι συνθήκες διαβίωσης και η φροντίδα μητρότητας βελτιώνεται. Αυτό τεκμηριώνεται σε αρκετά βιβλία διότι αυτή τη χρονική περίοδο σημειώνεται ανάπτυξη της τυπογραφίας και δημοσίευση πολλών βιβλίων. Το 1513 κυκλοφόρησε το πρώτο βιβλίο γραμμένο από τον Eucharius Rosslin, "The Rosengarten", το οποίο στηριζόταν στα έργα του Σωρανού τα οποία αργότερα μετέφερε στα Λατινικά ο Μοσχίων. Το βιβλίο αυτό έγινε δημοφιλές και ξανατυπώθηκε στο Στρασβούργο το 1522, 1524 και 1528. Η αγγλική του έκδοση με τίτλο "The birth of mankind", κυκλοφόρησε το 1540. Η όλη διαδικασία της εγκυμοσύνης και του τοκετού περιγράφηκε από το βιβλίο του Jacob Rueff (1500-1558) στα λατινικά, με τίτλο "De conceptu generationis hominis", το 1554, το οποίο επίσης μεταφράστηκε στα Ολλανδικά και σε άλλες γλώσσες (Ρηγάτος, 2006).

Η φροντίδα μητρότητας στους νεότερους χρόνους.

Οι περισσότερες μαίες στους νεότερους χρόνους δεν είχαν εκπαίδευση (Rooks, 1999). Αναφέρονται όμως και μαίες με ειδική εκπαίδευση, οι οποίες είχαν ασχοληθεί με την παρατήρηση και την καταγραφή για την αποκόλληση του πλακούντα, τη γονιμότητα και τη στειρώση γενικά. Η πιο γνωστή ήταν η Brousier (1556-1636) η οποία ήταν Γαλλίδα και ξεγέννησε τα 6 παιδιά της Μαρίας των Μεδίκων. Η προσφορά της ήταν μεγάλη διότι είχε ασχοληθεί με τη συγγραφή βιβλίων και την μόρφωση. Οι περισσότερες μαίες παρέμειναν χωρίς εκπαίδευση, αντίθετα οι μαιευτήρες αναφέρεται ότι είχαν οργανωμένα, επιστημονική εκπαίδευση και προσπαθούσαν να μειώσουν τη μητρική θνησιμότητα αλλά και να εξηγήσουν τα διάφορα φαινόμενα σχετικά με την αναπαραγωγή με την ανάλογη θεωρία και επιστημονικότητα (Wagner, 2001).

Ο μαιευτήρας, που έφερε καινοτομία στην ιστορία της περιγεννητικής φροντίδας ήταν ο Chamberlain (1601-1683) ο οποίος κατασκεύασε ειδικούς εμβρουσκούς και πήγαινε στα σπίτια των γυναικών με μεγαλοπρεπή άμαξα και εκτελούσε τον τοκετό. Η χρήση των εμβρουσκών τον βοήθησε να αποκτήσει μεγάλη δύναμη και λεφτά διότι όλες οι πλούσιες γυναίκες σύμφωνα με την κουλτούρα εκείνης της εποχής ζητούσαν να γεννήσουν με αυτή την μέθοδο. Ως εκ τούτου, η ιατρική άρχισε να ασχολείται πιο επιστημονικά με την εγκυμοσύνη και τον τοκετό. Αυτό τεκμηριώνεται διότι το 1728 ιδρύθηκε η πρώτη πανεπιστημιακή κλινική με μαιευτήριο στο Στρασβούργο για την εκπαίδευση των γιατρών (Donnison, 1977, 1988,).

Οι γιατροί συνεχίζουν να ασχολούνται με τη φροντίδα της γυναίκας στο τοκετό και επικεντρώνονται σε μεθόδους μείωσης του πόνου κατά τον τοκετό (Mantalenakis, 2002). Ο Simpson (1847) αναφέρεται ότι ήταν ο πρώτος που σκέφτηκε τρόπους αντιμετώπισης του πόνου στο τοκετό, ανακάλυψε και χρησιμοποίησε το χλωροφόρμιο στο φυσιολογικό τοκετό. Ο Semmelweis (1818-1865) ήταν Ουγγαρέζος διακεκριμένος μαιευτήρας, ο οποίος παρατήρησε πως η θνησιμότητα των λεχωίδων το 1822 ήταν 2% και το 1836 στο 7.36%. Ερευνήσε αυτό το φαινόμενο και διαπίστωσε πως εκείνη τη χρονιά η πανεπιστημιακή

κλινική είχε χωριστεί σε δύο κλινικές. Στην πρώτη κλινική, τους τοκετούς τους διενεργούσαν μαιείς, και στη δεύτερη φοιτητές της ιατρικής. Στην πρώτη κλινική η θνησιμότητα ήταν μόνο 2.6% και στην άλλη έφτασε μέχρι και 32%. Αυτή η διαφορά προκάλεσε το ενδιαφέρον του Semmelweis, ο οποίος προσπάθησε να βρει την αιτία. Κατά τη διάρκεια της έρευνας του ένας φίλος του ανατόμος, πέθανε και η συμπτωματολογία που είχε αναπτύξει ήταν η ίδια με τις γυναίκες του επιλόχειου πυρετού. Έτσι, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η πρακτική των γιατρών ήταν η αιτία των επιλόχειων λοιμώξεων διότι δεν τηρούσαν τους κανόνες ασηψίας και εισηγήθηκε να απολυμαίνονται τα εργαλεία και τα χέρια των επαγγελματιών υγείας. Οι γιατροί όχι μόνο αρνήθηκαν να συμμορφωθούν με τις υποδείξεις του Semmelweis αλλά τον κατηγορήσαν ότι δεν σέβεται το ιατρικό επάγγελμα και έχασε την θέση του ως γιατρός. Ο Semmelweis έφυγε από την χώρα του, διορίστηκε καθηγητής πανεπιστημίου και έκδωσε το βιβλίο «Αιτιολογία, φύση και προφύλαξη του επιλόχειου πυρετού» (Donnison, 1988).

Οι πρώτοι μαιευτήρες γιατροί ονομάστηκαν «άντρες μαιείς». Οι «άντρες μαιείς», είχαν βασική εκπαίδευση την ιατρική και ειδικότητα την Μαιευτική. Αντίθετα οι περισσότερες μαιείς και αυτή την περίοδο δεν είχαν επηρεαστεί από το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των γιατρών και δεν είχαν αναζητήσει θεωρητική κατάρτιση με αποτέλεσμα οι γνώσεις των περισσότερων μαιών να παραμείνουν εμπειρικές και ελλιπείς (Rooks, 1999). Επιπρόσθετα, οι μαιείς είχαν κατηγορηθεί από τους γιατρούς ότι ως γυναίκες ήταν πολύ ευαίσθητες και δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν με νηφαλιότητα τις πιθανές επιπλοκές του τοκετού (Donalson et al, 1985). Αναφέρεται επίσης ότι οι μαιευτήρες τον 18 αιώνα άρχισαν να εκπαιδεύουν τις μαιείς διότι ήθελαν να αποκτήσουν τον έλεγχο στη φροντίδα των γυναικών και οι μαιείς να είναι βοηθοί τους. Η εκπαίδευση που παρείχαν στις μαιείς ήταν μερικές διαλέξεις χωρίς οργανωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (Mead, 1958).

Οι μαιείς αν και είχαν αμφισβητηθεί για τη γνωσιολογική τους επάρκεια δεν προσπάθησαν να διορθώσουν την επαγγελματική τους εικόνα (Dye, 1993). Το αποτέλεσμα ήταν οι μορφωμένες γυναίκες να αναζητήσουν φροντίδα από μαιευτήρες, οι οποίοι εξηγούσαν στις γυναίκες ότι για τη δική τους ασφάλεια θα πρέπει να γεννούν στο νοσοκομείο με μαιευτήρες. Έτσι, αυτό το κοινωνικό φαινόμενο οδήγησε στην περαιτέρω αύξηση του αριθμού των Μαιευτήρων και τη δημιουργία μαιευτικών τμημάτων σε πολλά νοσοκομεία (Perkins, 1996). Οι επαγγελματίες υγείας του κάθε νοσοκομείου άρχισαν να αναζητούν ακόμη περισσότερες παρεμβάσεις για αντιμετώπιση του πόνου και διευκόλυνση των γυναικών κατά τον τοκετό. Το αποτέλεσμα στις περισσότερες χώρες οι πλούσιες γυναίκες να αναζητούν και να δέχονται φροντίδα από τους μαιευτήρες και ο ρόλος των μαιών να περιοριστεί στη φροντίδα των φτωχών γυναικών στα σπίτια τους (Freidson, 1985, 1988).

Σύμφωνα με την Tew (2000) η συμπεριφορά των μαιών αυτή τη χρονική περίοδο δικαιολογείται διότι οι

περισσότερες γυναίκες ήταν φτωχές και ήταν πολύ απασχολημένες με την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Οι Mason et al (1991) αναφέρουν ότι μερικές από τις μαιείς πίστευαν ότι δεν χρειάζεται να αποκτήσουν πολλές γνώσεις διότι ήταν υπεύθυνες για τους φυσιολογικούς τοκετούς και δια- τείνονταν ότι η γυναίκα με τη βοήθεια των φυσικών της χαρακτηριστικών έχει τη δυνατότητα να γεννήσει τα παιδιά της μόνη της. Αυτή η φιλοσοφία και προσέγγιση δεν ικανοποιούσε τις ανάγκες πολλών γυναικών και με την πάροδο του χρόνου σε πολλές χώρες οι μαιευτήρες είχαν κατορθώσει να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των γυναικών και της κοινωνίας σε μεγαλύτερο βαθμό. Το φαινόμενο αυτό αναφέρεται ότι κορυφώθηκε στο τέλος του 20ου αιώνα (Rooks, 1999).

Το τέλος του 20ου αιώνα τα αυξημένα ποσοστά μητρικής θνησιμότητας είχαν ως αποτέλεσμα να κατηγορηθούν ακόμη περισσότερο οι μαιείς από το κοινωνικό σύνολο για ανεπάρκεια γνώσεων και δεξιοτήτων (Tew, 2000). Οι μαιευτήρες προσπάθησαν να πείσουν τις κυβερνήσεις ότι θα έπρεπε να αναλάβουν την διεκπεραίωση όλων των τοκετών και οι μαιείς να έχουν βοηθητικούς ρόλους στα μαιευτικά τμήματα (Rooks, 1999). Στην Ευρώπη, στην Αυστραλία, στις Ηνωμένες Πολιτείες, στον Καναδά και στις Σκανδιναβικές χώρες οι κυβερνήσεις αρνήθηκαν επισήμαινοντας ότι αν εφαρμοζόταν αυτή η πολιτική θα υπήρχε αχρείαστη οικονομική επιβάρυνση (Keller, 2002). Ως εκ τούτου, οι περισσότερες κυβερνήσεις αποφάσισαν να στηρίξουν το μαιευτικό επάγγελμα και ζήτησαν άμεση βελτίωση της εκπαίδευσής τους. Μια σύντομη αναφορά στην εκπαίδευση των Μαιών και των Μαιευτήρων θεωρείται πολύ χρήσιμη διότι θα βοηθήσει στη κατανόηση των προβλημάτων που είχαν να αντιμετωπίσουν οι συγκεκριμένοι επαγγελματίες αργότερα.

Εκπαίδευση των Μαιών και των Μαιευτήρων

Σχετικά με την Εκπαίδευση των Μαιών και των Μαιευτήρων αναφέρεται ότι στις περισσότερες δυτικές χώρες είχαν δημιουργηθεί σχολές μαιών μαζί με τις ιατρικές σχολές το 18ο αιώνα. Οι μαιευτήρες παρακολουθούσαν έξι χρόνια εκπαίδευσης γενικής ιατρικής και μετά ακολουθούσαν τη μαιευτική και γυναικολογία ως ειδικότητα (Davis-Floyd, 2003). Οι περισσότερες μαιείς αν και είχαν δημιουργηθεί μαιευτικές σχολές, προτίμησαν να έχουν μόνο πρακτική άσκηση υπό την επίβλεψη των γιατρών ή των πρακτικών μαιών. Ως εκ τούτου, όταν το 1911 στην Αγγλία αξιολογήθηκε η εκπαίδευση των μαιών από ομάδα εμπειρογνομόνων, είχαν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι μαιείς είχαν γνωσιολογική ανεπάρκεια και αποφασίστηκε να παρακολουθούν γενική νοσηλευτική και μετά μαιευτική (Tew, 1990).

Στην Αμερική οι μαιείς στην προσπάθειά τους να βελτιώσουν την εικόνα του μαιευτικού επαγγέλματος είχαν δημιουργήσει μια καινούργια κατηγορία Μαιών που είχαν βασική εκπαίδευση τη νοσηλευτική και μετά παρακολουθούσαν τη μαιευτική ως ειδικότητα. Οι μαιείς/νοσηλεύτριες όπως ονομάστηκαν εργάζονταν μόνο στο νοσοκομείο. Οι μαιείς με εκπαίδευση μόνο στη μαιευτική εξακολούθησαν

να διεκπεραιώνουν τοκετούς στο σπίτι (Banister and Burman, 2007).

Στην Ελλάδα το 1834 με σχετικό διάταγμα αναγνωρίστηκαν οι «Μαιεύτριες» για να διακρίνονται από τις διπλωματούχες και τις εμπειρικές μαιείς. Στις μαιεύτριες είχε δοθεί άδεια άσκησης επαγγέλματος και τη χορηγούσε ο Νομάρχης. Το 1836 ιδρύθηκε το κρατικό μαιευτήριο και σχολή μαιών. Οι επιστήμονες μαιείς με σχετικό διάταγμα του 1838, θα έπρεπε να έχουν φοιτήσει στη Μαιευτική σχολή της Αθήνας. Η διάρκεια των μαθημάτων ήταν ενός έτους και κριτήρια εισαγωγής ήταν η αρτιμέλεια, η υγεία, το ήθος, η καλή γνώση ανάγνωσης, γραφής και ηλικία 18- 40 ετών (Λυκερίδου, 2011). Η επίσημη εκπαίδευση των Μαιών στην Ελλάδα άρχισε το 1838 με την ίδρυση της σχολής Μαιών στο δημόσιο Μαιευτήριο Αθηνών, όπου οι Μαιείς και οι Μαιευτρές εκπαιδεύονταν με τον ίδιο τρόπο και στον ίδιο χώρο (Πεχλιβάνη, 2010).

Οι επιστήμονες μαιείς όμως δεν κάλυπταν τις ανάγκες της ελληνικής επικράτειας και έτσι διορίστηκαν εμπειρικές μαιείς με ειδική διάταξη. Οι περισσότερες γυναίκες επέλεγαν τις εμπειρικές μαιείς διότι εμπιστεύονταν την εμπειρία τους. Το 1916, με ειδικό διάταγμα οι επιστήμονες μαιείς είχαν την δυνατότητα να ασκούν την μαιευτική σε όλη την επικράτεια, ενώ οι πρακτικές μόνο στα χωριά τους ή στα διπλανά χωριά (Μωρός, 2010). Το άρθρο συνεχίζεται με την περιγραφή της ιστορικής αναδρομής της φροντίδας Μητρότητας στην Κύπρο ή οποια παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Η ιστορία Φροντίδας Μητρότητας στη Κύπρο.

Η ιχνηλάτηση και η καταγραφή των ιστορικών δρώμενων για τη φροντίδα μητρότητας στη Κύπρο ήταν πολύ δύσκολη διεργασία διότι υπάρχει ελλιπής βιβλιογραφία (Γεωργιάδης, 2001). Ο ρόλος της μαιίας στην αρχαιότητα τεκμηριώνεται με βάση τα αρχαιολογικά ευρήματα διαφόρων εποχών. Σε πολλά αρχαία αγάλματα παρουσιάζεται η φροντίδα της εγκύου και της επιτόκου από την μαιία. Στις περισσότερες αναπαραστάσεις είναι έκδηλη η σύνδεση του πολιτισμού της Κύπρου με το πολιτισμό της αρχαίας Ελλάδας. Με την Ελληνική επιρροή, η Ασοιρε που ήταν θεά της γονιμότητας, διαδέχθηκε η θεά Αφροδίτη. Επιπρόσθετα, με τις εμπορικές επαφές Κρήτης και Κύπρου μεταφέρονται οι γνώσεις υγιεινής και οι θεότητες που υπήρχαν στην Κρήτη. Χαρακτηριστικό είναι ότι στην Κύπρο ως θεά της Μαιευτικής και προστάτιδα των τοκετών λατρεύεται η Αριάδνη. Η Αριάδνη ήταν κόρη του Μίνωα και σύζυγος του Θησέα, η οποία πέθανε κατά τη διάρκεια του τοκετού της στην Αμαθούντα και σύμφωνα με τον Πλούταρχο λατρευόταν ως «Σύμβωμος της Αφροδίτης» (Γεωργιάδης, 2001).

Η παρουσία της Αριάδνης στην Κύπρο τεκμηριώνεται από τα ευρήματα αγαλματιδίων στην Αμαθούντα, ψηφιδωτών στην Πάφο και τριών μαιευτικών παραστάσεων του 6ου αιώνα π.Χ. που ανακαλύφθηκαν στη Λάπηθο. Τα αγάλματα παρουσιάζουν με ευκρίνεια τους χειρισμούς της μαιίας, της βοηθού μαιίας και διαφορετικές θέσεις της γυναίκας κατά την διάρκεια του τοκετού (Μαραγκού και

Γεωργιάδης, 2006). Κατά την Βυζαντινή περίοδο είχε επικρατήσει ο Χριστιανισμός στην Κύπρο και οι συνθήκες διαβίωσης είχαν βελτιωθεί. Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου είχε οδηγήσει στη βελτίωση της φροντίδας των εγκύων, των επιτόκων και των λεχιδών. Οι άνθρωποι αυτή την εποχή είχαν ασχοληθεί με την αγαθοεργία και τη φροντίδα των συνανθρώπων τους. Οι πλούσιοι βοηθούσαν τους φτωχούς και μειώθηκε η ανισότητα μεταξύ των ανθρώπων (Μουντζάλη, 2003). Η ευημερία όμως των κατοίκων τερματίστηκε διότι την Κύπρο κατέλαβαν πολλοί κατακτητές, οι οποίοι καταπατούσαν τα δικαιώματα των Κυπρίων (Μαραγκού και Γεωργιάδης, 2006)..

Οι χειρότεροι όλων των κατακτητών ήταν οι Οθωμανοί, οι οποίοι το 1571 εισέβαλαν στην Κύπρο. Η Κύπρος οδηγήθηκε στην εξαθλίωση και η μαιευτική φροντίδα οδηγήθηκε στα χειρότερα επίπεδα όλων των εποχών. Κατά την Οθωμανική Επικράτεια η περιγεννητική φροντίδα ήταν ανύπαρκτη και δεν υπήρχε καμία πρόνοια για την δημόσια και ιδιωτική υγιεινή. Αναφέρεται όμως, ότι στις αρχές του 19ου αιώνα οι φτωχές γυναίκες γεννούσαν σε άθλιες συνθήκες στα νοσοκομεία με το τραγικό αποτέλεσμα χιλιάδες λεχιδες να πεθαίνουν με επιλόχεια λοίμωξη (Γεωργιάδης, 2001).

Στη συνέχεια οι Οθωμανοί το 1878 είχαν πωλήσει την Κύπρο στους Αγγλους. Οι Αγγλοι έφεραν σημαντικές βελτιώσεις στην υγεία και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Αυτό καταδεικνύεται διότι είχαν ιδρύσει νοσοκομεία και είχαν διοργανώσει και στελεχωσει τις υπηρεσίες υγείας. Το πρώτο νοσοκομείο που δημιουργήθηκε με μαιευτικά τμήματα ήταν το Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας. Οι Αγγλοι για να πετύχουν τη διοργάνωση των υπηρεσιών υγείας, είχαν φέρει δικές τους Νοσηλεύτριες και Μαιείς που είχαν αναλάβει τις ανώτερες θέσεις στα νοσοκομεία και είχαν χρησιμοποιήσει τις Κύπριες μαιείς ως βοηθούς (Μαραγκού και Γεωργιάδης, 2006). Το 1931 υπήρχαν πέντε κρατικά νοσοκομεία το νοσοκομείο Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας, Αμμοχώστου και Πάφου με πλήρη κυβερνητική επιχορήγηση. Σε ετήσια έκθεση του Υπουργείου Υγείας το 1957 αναφέρεται ότι στη Κύπρο υπήρχαν 420 μαιείς. Οι μαιείς είχαν επαγγελματική και κοινωνική καταξίωση, διορίζονταν σε θέσεις μαιίας στο δημόσιο και ασκούσαν την μαιευτική αυτόνομα σε πόλεις, χωριά και νοσοκομεία. Μερικές μαιείς επέλεγαν να εργάζονται ως αυτοεργοδοτούμενες στη κοινότητα (Ετήσια Έκθεση, Υ Υ, 1957)

Με την ανεξαρτησία της Κύπρου το 1960, όλα τα κρατικά νοσοκομεία και αγροτικά κέντρα συνέχισαν να λειτουργούν υπό την ευθύνη της Κυπριακής κυβέρνησης παρέχοντας δωρεάν περίθαλψη (Μαραγκού και Γεωργιάδης, 2006). Η Κυπριακή Δημοκρατία προσπάθησε να δημιουργήσει ένα λειτουργικό σύστημα υγείας, το οποίο ελάχιστες αλλαγές έχει δεχθεί μέχρι σήμερα (Golna et al, 2004). Συγκεκριμένα, για τη φροντίδα μητρότητας μετά την Τουρκική εισβολή το 1974 αναφέρεται ότι οι τοκετοί από την κοινότητα μεταφέρθηκαν στα νοσοκομεία διότι είχε τεθεί σε εφαρμογή η πολιτική της συγκέντρωσης. Οι μαιείς είχαν εργοδοτηθεί στα δημόσια νοσοκομεία, με αποτέλεσμα σταδιακά να επηρεαστεί η αυτονομία τους διότι

ως δημόσιοι υπάλληλοι μέσα στο νοσοκομείο θα έπρεπε να εργάζονται συγκεκριμένο ωράριο και να εκτελούν συγκεκριμένα καθήκοντα. Με την πάροδο του χρόνου οι μαιείς σταμάτησαν να διεκπεραιώνουν τοκετούς στην κοινότητα και η κοινοτική μαιευτική σταμάτησε να παρέχεται (Γεωργιάδης, 2001). Μερικά Αγροτικά Υγειονομικά Κέντρα συνέχισαν να στελεχώνονται με μαιείς μέχρι τη δεκαετία 1980-1990 αλλά οι μαιείς εκτελούσαν νοσηλευτικά καθήκοντα.

Οι Μαιευτήρες εργάζονται στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα και παρακολουθούν όλες τις γυναίκες υψηλού και χαμηλού κινδύνου, κατά την εγκυμοσύνη, τον τοκετό και τη λοχεία (EMA, 2008). Οι περισσότεροι μαιευτήρες έχουν δημιουργήσει τις δικές του ιδιωτικές μαιευτικές κλινικές ή είναι μέτοχοι σε μεγάλα ιδιωτικά νοσοκομεία. Όλα τα ιδιωτικά μαιευτικά τμήματα δεν στελεχώνονται με το ανάλογο ανθρώπινο δυναμικό και ειδικά με μαιείς (Hadjigeorgiou et al., 2012). Αυτό διαφαίνεται από την αναβολή του νόμου για ιδιωτικές κλινικές που αναφέρει «να παραταθεί η αναστολή της ισχύος των διατάξεών του που καθορίζουν τις απαιτήσεις για στελέχωση των εν λόγω νοσηλευτηρίων με εγγεγραμμένες μαιείς, η οποία λήγει την 31η Δεκεμβρίου 2010, μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2015» (Βουλή των αντιπροσώπων, 2010).

Η έλλειψη Μαιών είναι φαινόμενο που παρατηρείται στις περισσότερες χώρες του κόσμου και σύμφωνα με στοιχεία του ΠΟΥ διεθνώς υπάρχει έλλειψη 350.000 μαιών (ΠΟΥ, 2005). Στην Κύπρο παρουσιάζεται έλλειψη μαιών στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα και για κατανόηση της δημιουργίας του συγκεκριμένου φαινομένου θα γίνει μια σύντομη ιστορική αναδρομή για την εκπαίδευση των μαιών στη Κύπρο.

Η εκπαίδευση των Μαιών στη Κύπρο.

Η εκπαίδευση των μαιών σύμφωνα με εκπαιδευτικά πιστοποιητικά που έχουν ανευρεθεί άρχισε το 1932. Την ίδια περίοδο είχαν δημιουργηθεί και κριτήρια για την εκπαίδευση και την άσκηση της μαιευτικής. Το 1933 αποφοίτησαν οι πρώτες μαιείς στην Κύπρο με επαγγελματική κατάρτιση. Οι καταρτισμένες μαιείς ήταν υπεύθυνες για τους τοκετούς της υπαίθρου, των νοσοκομείων και των αγροτικών υγειονομικών κέντρων. Το 1945 οι προϊστάμενες του Μαιευτηρίου άρχισαν να δίνουν κάποιες διαλέξεις μαιευτικής στις μαιείς αλλά χωρίς εγκεκριμένο αναλυτικό πρόγραμμα. Οι διαλέξεις δίνονταν στον χώρο εργασίας των μαιών και μερικές φορές κατά την διάρκεια της εργασίας. Το 1950, Κύπριες απόφοιτοι γυμνασίου είχαν συνεχίσει τις σπουδές τους στην Αγγλία και είχαν παρακολουθήσει πρόγραμμα Μαιευτικής.

Το 1951 η Μαιευτική Σχολή δέχεται ως φοιτήτριες απόφοιτες του Δημοτικού και ταυτόχρονα δημιουργούνται στα νοσοκομεία αυτόνομα μαιευτικά τμήματα. Το πρόγραμμα μαιευτικής ήταν διετές πρόγραμμα με 6 μήνες γενική Νοσηλευτική και 18 μήνες Μαιευτική. Το πρόγραμμα μαιευτικής προγραμματιζόταν ανάλογα με τις ανάγκες της Κυπριακής κοινωνίας αλλά με πολλές δυσκολίες. Οι βασικές δυσκολίες ήταν ότι τα μαθήματα διεκπεραιώ-

νταν σε πρόχειρες αίθουσες και οι μαιείς παρακολουθούσαν τα μαθήματα μετά από νυκτερινή βάρδια.

Στην συνέχεια την εκπαίδευση των μαιών είχε αναλάβει η Νοσηλευτική και Μαιευτική σχολή. Το πρόγραμμα είχε διάρκεια δυο χρόνων και οι δικαιούχες έπρεπε να είχαν συμπληρώσει τουλάχιστον τις 3 πρώτες τάξεις του Γυμνασίου και να έχουν επιτύχει εισαγωγικές εξετάσεις. Το 1974 έγινε τροποποίηση των κανονισμών και οι δικαιούχες θα έπρεπε να ήταν απόφοιτοι του Λυκείου. Το 1980 είχε σταματήσει η διετής εκπαίδευση των μαιών και είχε συνεχίσει η μεταβασική εκπαίδευση για 12 μήνες στην Αγγλική μέχρι το 1988. Οι μαιείς αυτές είχαν βασική εκπαίδευση στη νοσηλευτική και προορίζονταν για υπεύθυνες των μαιευτικών τμημάτων. Ακολούθως έγινε ακόμη μια ομάδα στην Ελληνική γλώσσα το 1993.

Από το 1998 μέχρι σήμερα η εκπαίδευση στην μαιευτική προσφέρεται ως μεταβασικό πρόγραμμα και έχει διάρκεια 18 μήνες ή 3000 ώρες, στην Ελληνική και ακολουθείται από 1 χρόνο πιστοποιημένη μαιευτική άσκηση. Το 2007 το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου είχε ιδρύσει τη Σχολή Επιστημών Υγείας και δημιούργησε το τμήμα νοσηλευτικής. Τη Μαιευτική επιστήμη την έχει αναλάβει το ΤΕΠΑΚ το 2008 αλλά ως πρόγραμμα ειδίκευσης.

Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό να αναφερθεί για περισσότερη κατανόηση της παρούσας κατάστασης στη φροντίδα μητρότητας είναι ότι οι μαιείς εργάζονται στα νοσοκομεία αλλά δεν φέρουν τον επαγγελματικό τίτλο της μαιίας αλλά της νοσηλευτικού λειτουργού. Αυτό συμβαίνει διότι, το 1998 ο κλάδος Νοσηλευτών στη Παγκύπρια Συντεχνίας Δημοσίων Υπαλλήλων είχε συμφωνήσει με το Υπουργείο Υγείας να διαγραφεί η οργανική θέση της Μαιίας και το σχέδιο υπηρεσίας των μαιών διότι ήταν εμπόδιο για την ανέλιξη των Μαιών. Η θέση καταργήθηκε με εγκύκλιο του Υπουργείου Υγείας και μετονομάστηκε σε «Νοσοκόμο» (Ν.22(ΙΙ)/1998). Η μετονομασία των μαιών σε νοσοκόμους ίσχυσε για τις μαιείς της 2ετούς εκπαίδευσης καθώς οι μαιείς της μετανοσηλευτικής εκπαίδευσης ήταν ήδη διορισμένες ως «Νοσηλευτικοί Λειτουργοί». Η απόκτηση πιστοποιητικού στη μαιευτική τους παρείχε την ευκαιρία για προαγωγή στη νοσηλευτική ιεραρχία. Επιπρόσθετα, με την αλλαγή του τίτλου των μαιών, στις μαιείς με διετή απευθείας εκπαίδευση προσφέρθηκαν μαθήματα, «αναβάθμισης στην Γενική Νοσηλευτική» για σκοπούς ομοιομορφίας, ίσων ευκαιριών και προαγωγής στη Νοσηλευτική». Αυτά τα μαθήματα τα είχαν παρακολουθήσει οι περισσότερες μαιείς και τους είχε δοθεί επίσημα ο τίτλος της Νοσηλευτικού λειτουργού

Συμπεράσματα

Μέσα από την περιγραφή της ιστορικής αναδρομής γίνεται έκδηλο ότι οι μαιείς δεν είχαν διεκδικήσει να έχουν συνεχιζόμενη, οργανωμένη και ακαδημαϊκή εκπαίδευση στη Μαιευτική. Ως εκ τούτου, για πολλά χρόνια οι μαιείς στήριζαν την φροντίδα που παρείχαν στις γυναίκες στην εμπειρία και όχι σε επιστημονική γνώση. Η έλλειψη επιστημονικής γνώσης είχε ως αποτέλεσμα, οι μαιείς να μην έχουν την δέουσα επαγγελματική και κοινωνική αναγνώριση

και με τη πάροδο του χρόνου άρχισαν να μην εκτελούν όλες τις δραστηριότητες τους και να χάνουν πολλά από τα δικαιώματά τους. Αντίθετα, οι μαιευτήρες είχαν πολυετή, ακαδημαϊκή εκπαίδευση και κατόρθωσαν με την γνωσιολογική τους επάρκεια να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των γυναικών και του κοινωνικού συνόλου. Παράλληλα, άρχισαν να φροντίζουν τις περισσότερες γυναίκες κατά την εγκυμοσύνη, τοκετό και λοχεία.

Η ιστορική αναδρομή της φροντίδας μητρότητας στη Κύπρο δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφορές με τη διεθνή. Η βασική της διαφορά είναι ότι δεν έχει εντοπιστεί σε καμία άλλη χώρα, να μην υπάρχουν οργανικές θέσεις Μαιών στην Δημόσια Υπηρεσία. Η στέρηση όμως του δικαιώματος των μαιών να αποκαλούνται μαιές έχει προκαλέσει αλυσιδωτές επιπτώσεις στην εργασιακή τους ψυχολογία, στην άσκηση των καθηκόντων τους, στο κοινωνικό και επαγγελματικό τους ρόλο. Παράλληλα, η μη ένταξη του γνωστικού αντικείμενου της Μαιευτικής σε πανεπιστήμιο, έχει αρνητική επίδραση στη Μαιευτική επιστήμη στο σύνολο της διότι αν και είναι διαφορετική επιστήμη από τη νοσηλευτική πολλές φορές εκλαμβάνεται ως ειδίκευση της νοσηλευτικής και δεν έχει τον κατάλληλο χειρισμό και αναγνώριση.

Εισηγήσεις

Η διεξαγωγή εθνογραφικής μελέτης με θέμα την καταγραφή της ιστορίας του μαιευτικού επαγγέλματος στη Κύπρο θα ήταν χρήσιμη διότι θα εντοπίσει περισσότερα ερευνητικά στοιχεία. Οι μαιές θα ήταν χρήσιμο να ενθαρρυνθούν μέσα από τα αρμόδια σώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας να διεκδικήσουν την αυτονομία τους, για να έχουν ενεργότερο ρόλο στη φροντίδα μητρότητας. Σημαντικό βήμα της απόκτησης της αυτονομίας τους είναι ο εντοπισμός τρόπων για να τεκμηριώσουν οι μαιές την αξία τους και τον επαγγελματισμό τους. Παράλληλα, αναμένεται να δημιουργηθεί «οργανική θέση», «σχέδιο υπηρεσίας» για τις μαιές και ο «τίτλος της Μαίας» να χρησιμοποιείται από το Υπουργείο Υγείας και από τη Δημόσια Υπηρεσία.

Στην εκπαίδευση των μαιών, βασική και συνεχιζόμενη θα ήταν χρήσιμο να καλλιεργούνται και να αναπτύσσονται η αυτοπεποίθηση και η αυτοανάπτυξη. Παράλληλα, θα ήταν χρήσιμο η Μαιευτική Εκπαίδευση να ενταχθεί σε επίπεδο πτυχίου στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Το πτυχίο Μαιευτικής θα μειώσει το κόστος εκπαίδευσης της Μαίας στην Κύπρο διότι δεν θα χρειάζεται να παρακολουθήσει το πρόγραμμα Βασικής Νοσηλευτικής και μετά ειδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη Μαιευτική. Η συνεχής εκπαίδευση θα παρέχει επάρκεια Μαιών στην Κύπρο με αποτέλεσμα την άρτια στελέχωση τόσο του δημόσιου όσο και ιδιωτικού τομέα. Ταυτόχρονα, Θα δοθεί η ευκαιρία για δημιουργία μεταπτυχιακών προγραμμάτων και ερευνητικών δεδομένων στη Μαιευτική.

Με αυτές τις αλλαγές οι μαιές θα αποκτήσουν δύναμη μέσα στο σύστημα υγείας της Κύπρου και θα έχουν καλύτερη συνεργασία και περισσότερη αναγνώριση από τους Μαιευτήρες και το κοινωνικό σύνολο. Η συνεργασία

και αμοιβαία αναγνώριση μεταξύ μαιών και μαιευτήρων είναι βασικές συνισταμένες στη παροχή ποιοτικής φροντίδας μητρότητας.

Βιβλιογραφία

- Γεωργιάδη, Α. (2001). Ιστορία της Κυπριακής Ιατρικής και Νοσηλευτικής. Λευκωσία: Κυριακίδης.
- Έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Υγείας για το νομοσχέδιο «Ο περί Ιδιωτικών Νοσηλευτηρίων (Έλεγχος Ίδρυσης και Λειτουργίας) (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμος του 2010» Λευκωσία.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2005). Ευρωπαϊκές οδηγίες 3620.
- Λυκερίδου, Α. (2011) Κανόνες Ηθικής και Δεοντολογίας. Νομοθεσία Μαιών Μαιευτών. Αθήνα: Ιατρικές εκδόσεις Λάγος Δημήτριος.
- Μανδηλάρης, Β. (1992) Ιπποκράτης. ΑΠΑΝΤΑ. Τόμος έβδομος. Αθήνα: ΚΑΚΤΟΣ.
- Μαραγκού, Α., Γεωργιάδη, Α. (2006). Η ιατρική στην Κύπρο κατά τη διάρκεια της Αγγλοκρατίας. Η ιατρική στην Κύπρο. Πολιτιστικό Κέντρο Ομίλου Λαϊκής, Λευκωσία.
- Μουτζαλή, Α. (2003) Ιατρος ευαγή ιδρύματα και περίθαλψη ασθενών στο Βυζάντιο. Αρχαιολογία και Τέχνες, 8,1- 7.
- Μώρος, Μ. (2010). Ιστορία της Μαιευτικής. Μαιευτική και Γυναικολογική Θεραπεία. ΕΛΕΥΘΩ.4,105-114.
- Νοσηλευτικής και Μαιευτικής Νόμος ,Ν. 214/1988 Κυπριακή Δημοκρατία.
- Παγκύπριος Ιατρικός Σύλλογος (2011) Νόμοι περί εγγραφής Ιατρών, www.cyma.org.cy.
- Πεχλιβάνη, Φ. (2010) Εκπαίδευση Μαιών-Μαιευτών για ηγεσία στις χώρες της Ευρώπης ΕΛΕΥΘΩ.15, 4,144-148.
- Ρηγάτος, Γ.Α. (2006) Ιστορία της Νοσηλευτικής. Από τη Φιλάνθρωπη Τέχνη στη Σύγχρονη Επιστήμη. Αθήνα: ΒΗΤΑ.
- Ρούσου, Ν.Χ. (1993) Νοσηλευτική. Ιστορική Αναδρομή. Αθήνα: Ρούσου.
- Σχέδια Υπηρεσίας Μαίας, Ιησ και 2ης τάξης, Υπουργικό Συμβούλιο- Απόφαση αρ. 26.261 και ημερομηνία 19.9.1985
- Χατζηγεωργίου, Ε. (2009) Τα δικαιώματα της γυναίκας στο τοκετό στη Κύπρο. ΕΛΕΥΘΩ, 12,54-62
- Υπουργείο Υγείας. (1957). Ετήσια Έκθεση, Κυπριακή Δημοκρατία ,Λευκωσία. 58-60.
- Banister,P., Burman,E. (2007). American College of Nurse-Midwives. Core Competencies for Basic Midwifery Practice. Silver Spring, MD: American College of Nurse-Midwives.
- Davis-Floyd, R.B. (1994). The Technocratic Body: American Childbirth As Cultural Expression. Department Of Anthropology, University Of Texas At Austin, Soc. Sci. Med.38, 8,1125-1 140.
- Donnison, J. (1977). Midwives and Medical Men. Heinemann, London.
- Donnison,J. (1988). Midwives and Medical Men: A History of the Struggle for the Control of Childbirth. London: Historical Publications.

- Dye,N.S. (1980). History of Childbirth in America. Women: Sex and Sexuality, Part 2 6,1,97-108.
- European Midwife's Association. (2008). European Perinatal Health report. EMA.. www.europeanmidwives.eu.
- Hadjigeorgiou,E., Kouta,C., Papastavrou.E., Papadopoulou,I, Martenson, L. (2011).Women's perceptions of their right to choose the place of childbirth: an integrative review. *Midwifery* , doi:10.1016/j.midw.2011.05.006
- Keller,E.(2002) "The Subject of Touch: Medical Authority in Early Modern Midwifery,"in *Sensible Flesh: On Touch in Early Modern Culture*, ed. Elizabeth D. Harvey (Philadelphia,2002), 76-7.
- Massey,L (2005) "Pregnancy and Pathology: Picturing Childbirth in Eighteenth-Century Obstetric Atlases," *The Art Bulletin* 87, no. 1 (2005): 73-91.
- Ludmilla J. Jordanova, "Gender, Generation and Science: William Hunter's Obstetrical Atlas," in *William Hunter and the Eighteenth-Century Medical World*,ed.W. F. Bynum and Roy Porter (Cambridge, 1985), 385-412.
- Mantalenakis,S.J. (2002) *Obstetrics until 19th century*. *Hellen Obstet Gynecol* 14(2): 83-97.
- Mead,K (1958) *A history of women in Medicine*. Haddam press. New York.
- Reid, L (2004) Using oral history in Midwifery research. *British Journal of Midwifery*, 12,4,208-218.
- Ridgway,S (2002) The birth of Midwifery profession. *British Journal of Midwifery*, 10,12,756-760.
- Wendy,P (1996) *Midwifery and Medicine in Early Modern France*, University of Exeter Press (UK).
- Rooks, J. P. (1999). *Midwifery & Childbirth in America*. Philadelphia: Temple University Press.
- Tew, M. (1990). *Safer childbirth? A critical history of maternity care*, 2nd edn., London:Chapman & Hall.
- Freidson, E. (1985). «The reorganization of the medical profession», *Medical Care Review*, 42, 11-35.
- Freidson E., (1988). *Profession of medicine: A study of the Sociology of Applied Knowledge*, Chicago:The University of Chicago Press.
- Wagner,M. (2001). Fish can't see the water: the need to humanize birth. *International Journal of Gynaecology and Obstetrics*.75,525-537.
- WHO Regional Office for Europe (2005). *Maternal and newborn health in the WHO European Region: the challenges and the way forward - Fact sheet EURO/03/05* Copenhagen, Denmark online at <http://www.euro.who.irrt/document/Mediacentre/fs0305e.pdf> cited 19/07/06
- World Health Organization (2008). *Improving maternal and perinatal health: European strategic approach for making pregnancy safer* (Accessed 26/09/2011)